

[Olja Tsironian/Goran Borković](#)

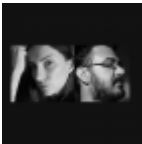
└ Sub, 01/10/2022 - 18:03

- 0
- 0
- 0

[Arhiva +](#)

-
-
-

[Olja Tsironian/Goran Borković](#)

└ Sub, 01/10/2022 - 18:03

-

Pregled

Uredi

Prati

Pozicija

[Bila sam u kazalištu kad je pala ona aviobomba](#)

Zamislite da 24 godine živite sretno. I onda, kao da je došlo do zamjene stvarnosti, kvara u sustavu. Izlazite iz kuće, hodate ulicom i čujete eksplozije bombi. I vidite mrtva tijela kako leže na pločnicima. Moj mozak isprva nije shvaćao... A upravo se to dogodilo s mojim gradom u koji je ušao "ruski svijet"

"Moj dečko Anton i ja živjeli smo u centru Mariupolja: prekrasan stan moderno renoviran. Prije rata u našu je kuću došao mačić. Hranila sam ga nekoliko dana na ulici, ali je jednog dana utrčao u naš stan i ostao. U budućnosti će ovaj događaj biti ključan – taj će mi mačić spasiti život u eksploziji. Ali tada nismo mogli ni pomisliti da će grad biti bombardiran i da će postati naša smrtonosna zamka.

Prije rata život se činio savršenim: dvaput godišnje išli smo na putovanja, bordali, družili se s prijateljima, radili poslove koje smo voljeli i nismo čekali da Rusi dođu ne bi li nas 'spasili'. Imali smo kul ukrajinski grad sa šik parkovima, pristaništem, nasipom i kafićem u kojem smo Anton i ja toliko voljeli piti kavu. I u jednom nam je trenutku oduzeto sve. Čini mi se kako ljudi ne shvaćaju u potpunosti koliko je Mariupolj uništen grad, da tamo više nije ostalo ništa.

Kad smo shvatili da je počeo rat, bio je to divlji nalet adrenalina: čuli smo prve eksplozije, tijela su nam se tresla, mahnjito smo čitali vijesti. Dana 24. veljače odmah su se stvorili dugi redovi. Trgovine su tada još radile i Anton je uspio kupiti nešto hrane. Ali nisam stigla podići gotovinu s bankomata. Tada sam bila uzrujana iako će se poslije pokazati da smo imali sreće. Inače bih ostala bez novca: ili ga je odnijela ruska vojska, ili su ušteđevinu prekrile ruševine.

Rusima će biti lako ubijati civile kao mrave cipelom

Kad me ljudi pitaju zašto nismo odmah otišli, dođe mi da im opalim šamar. Ludo smo voljeli naš Mariupolj, naš dom. Možete li samo tako ostaviti svoje voljene i otići? Tamo imamo stan, prijatelje, obitelj, preslatku macu kojoj je selidba stres.

Nismo znali da će Rusi uništiti grad do nule. Prva dva dana sam davala konzultacije, po struci sam psihologinja. Anton je maser, tražio je posao. Ali vladalo je stanje sveopće divlje tjeskobe. Proveli smo nekoliko dana u kući Antonovih roditelja na drugom kraju grada. Oni nisu htjeli napustiti grad i ostaviti staru baku, koja je živjela u selu blizu Mariupolja. Mi nismo htjeli ostaviti njih jer smo jako bliski. U to vrijeme nitko nije vjerovao da će Rusima ubijanje civila biti jednako lako kao gnječenje mrava cipelom. Ali nakon dva dana grad je blokiran. I počeo je pravi pakao.

U naš stan u centru vratili smo se 25. na 26. veljače. Moral nam je i dalje bio na visini, čak smo popisivali što treba kupiti od hrane i lijekova. Ali ništa nismo pronašli ni ujutro ni navečer: sve trgovine i ljekarne bile su zatvorene. A 27. veljače nestalo je struje, a internetska veza je prigušena. Shvatila sam da je to početak kraja.

Nestanak struje nije nestanak svjetla u stanu. To je ono kada ne znate da je u gradu proglašena uzbuna. Kad u blizini može proletjeti granata, prsnuti prozori, a vas raniti geleri. Nije nestanak internetske veze problem zbog toga što vas hvata nostalgija za društvenim mrežama. To je kada ne možete pozvati hitnu pomoć ako ste ozlijeđeni. Što će mi se dogoditi kasnije. Ali na početku rata nadali smo se najboljem.

Najprije smo na zvuk uzbune otrčali u sklonište u podrumu kuće, sjedili tamo dva sata i vratili se u stan. A kad je nestalo struje, nismo znali kada da siđemo u podrum. Zbog toga bismo bježali u zaklon tek kada bi se čule eksplozije. Postali smo prilično dobri u praćenju tog *soundtracka*. Osim toga, morali smo nabaviti hranu jer su nam polutrajne namirnice bile glavna rezerva. A bez hladnjaka, sve su se pokvarile. Tada nisam znala da u Mariupolju više neće biti struje. Sada je kraj srpnja 2022. godine i još je nema na većini područja.

Skupljamo kišnicu i pijemo je

Zatim je nestalo vode. To je kraj. Morate znati, kada nema vode, nije vam glavna briga to što se ne možete okupati. To je ono kada odlučuješ hoćeš li je piti ili njome oprati zube koji ti cvokoću od hladnoće. Jer nema grijanja, a vani je minus 10. A kada se ne operete mjesec dana, kosa, lice i tijelo – sve je prljavo, kao da ste neandertalac, a ne stanovnik 21. stoljeća.

Skupljali smo kišnicu i pili je. U početku se voda u centar dovozila automobilima. Išli smo tamo s bocama. Bilo je stravično hladno, stajali smo u redu osam sati, mijenjala sam se s Antonom svaka dva sata jer smo se smrzavali do kostiju. Nemoguće je da čovjek toliko dugo preživi bez gotovo ičega. Ukrajinci su nevjerovatni – bombe su im eksplodirale iznad glava pa bi se red raspršio, a onda se vratio u liniju i svi bi stajali kao prije – i nitko nije psovao.

Najgore je kad sedam sati stojite u redu, a vode nestane taman ispred vas. Odu automobili po još, ali ako se bliži policijski sat, ne vraćaju se do sljedećeg dana. Usput, kvaliteta vode je užasna – 'voda iz automobila' ima gotovo isti okus kao kišnica. Piješ da ne umreš.

Ponekad su nam donosili kruh. Jednom smo cijeli dan stajali u redu, ali ga nismo dobili. A kada bismo ga i dobili, izrezali bismo ga na komade i izračunali koliko nam najdulje može trajati. Nije imao vremena pokvariti se. Jeste li čitali o Drugom svjetskom ratu i gladi? Kako je živjeti bez vode i hrane, osjetili smo na vlastitoj koži.

Idemo u dućan – s baterijama

Počela je pljačka. Ljudi su iz trgovina iznosili opremu i odjeću. Nisam razumjela. Pa zašto ti treba hladnjak ako nema struje?. Priznajem, i mi smo jednom iznijeli hranu. Hodamo ulicom, vidimo ljude s vrećicama u rukama. Pitamo gdje su kupili hranu. Pokazuju nam smjer. Ulazimo u dućan – unutra svi s baterijskim lampama. Isprava sam naivno mislila da rade i bez struje, da robu prodaju za gotovinu. A zapravo, ljudi su objijali brave i iznosili hranu. Jer što im je preostalo? Nema hrane, nema vode, gladuju. Ako ponekad i uspijete doći do kruha, smatrate se sretnikom. Živite najbolje što možete.

Najzanimljivije je što je bilo puno ljudi, ali nitko se nije svađao ni tukao za hranu. Svi su pomagali, dijelili, sugerirali gdje su proizvodi ostavljeni, u koji dio trgovine je bolje ići. Skupljali smo krumpir, ukiseljeno povrće, konzerviranu hranu, rižu, maslac, tjesteninu, kolačiće – sve što se da skladištiti bez struje.

Kolica smo jedva dovukli kući: autobusi ne voze, nemamo auto. Bilo je teško hodati jer je uokolo sve uništeno, kao da ne hodate ulicom, nego prolazite poligonom s preprekama. Ususret nam je došao čovjek s ponudom: 'Daj da vam pomognem, a vi ćete mi dati par krumpira.' Pomogao nam je dovući kolica do kuće. Stavila sam hranu na balkon. Dok je bilo hladno, zamjenjivao nam je hladnjak.

Skupljali smo drva i kuhali u dvorištu

Kad je nestalo plina, mislila sam da ću imati napad bijesa. Polako je odlazio, gledali smo ga kako izlazi, bio je sve slabiji i slabiji... S njim je nestala i nada. Mislim da su plin ugušili Rusi, kao i internet, jednostavno su ga blokirali da bi nas dokrajčili, da nam sve uzmu i zbrišu nas s lica zemlje. Grijali smo se uz pećnicu, a sada smo izgubili i posljednji izvor topline. Svijeće su bile na izmaku, lampe se nisu mogle napuniti. Baterije telefona su prazne. Eksplozije su konstantne, ne prođe ni pet minuta da se kuća ne zatrese. Nemoguće je na to se naviknuti – Rusi ne samo da su nam ukrali plin, vodu i svjetlo, ukrali su nam i živote. I ovaj 'spas' upakirali su u prekrasan paket. Ja ih mrzim. Više ne govorim ruski iako sam prije govorila bez problema, nitko me nikad zbog toga nije poprijeko pogledao. Sada mi je od toga muka. Ne treba mi ruski jezik, ni balet, ni kultura. Nikad im neću moći oprostiti što su učinili mom životu i mom gradu.

Jutro nakon što je nestao plin mi smo, kao u srednjem vijeku, otišli naložiti vatru u dvorištu. Muškarci su skupljali drva, donosili natpise i reklamne ploče i ložili vatru. Kasnije su ljudi rastavili sve drvene police u trgovinama. Uostalom, nemoguće je zapaliti vatru od drveća – sva su vlažna od kiše. Kuhali smo na otvorenoj vatri, a bilo je strašno opasno. Tako je moj blizak prijatelj poginuo – kuhao je u dvorištu, počelo je bombardiranje, a njega su ubili geleri. Toliko je ljudi umrlo u svojim dvorištima dok su kuhali. Nemate vremena za bijeg, sustigne vas fragment rakete.

Smrt od gladi ili žeđi gora je od bombe

Osmog ožujka ruske su trupe počele žestoko bombardirati naš grad. U to smo vrijeme zbog bombi praktički živjeli u skloništu. Bilo je tu i djece, i staraca, i životinja – svega, kao u konzervi sardina. Dolje je hladno, prašnjavo, ne može se disati, pogotovo oni koji imaju problema s disanjem. Sjedili smo tako danima bez sunčeve svjetlosti. Ne smiješ izaći, preopasno je.

Odrasli su trčali gore kuhati pa odmah natrag. Nisu više išli po vodu, skupljali su i pili kišnicu. Najviše sam se bojala gladi – nije bilo dovoljno hrane. A smrt od gladi ili žeđi gora je nego biti pogođen bombom. Jest bolno, ali od eksplozije ćeš umrijeti barem odmah i to je to. Bum – i nema te.

Morala sam si napraviti krevet u skloništu. Pronašla sam kartonske kutije, gume, stavila svoje stvari na vrh. Čak sam od kuće donijela svijetleći vijenac na baterije i knjige pa je bilo barem malo udobnosti. Tek toliko da vas nešto podsjeti da ste još uvijek čovjek. Čovjek koji je živio, pio kavu, šetao, birao odjeću. A sada živiš sav prljav u skloništu i ne znaš hoće li sutra doći po tebe.

To je genocid, spreman sam to viknuti u lica Europljana

Bilo je teško hodati ulicama, stalno smo se morali skrivati. Ali morala sam na ginekološku operaciju pa sam 8. ožujka ležala u bolnici. Da, u istom onom 3. rodilištu u Mariupolju koje će kasnije postati poznato po fotografijama s krvavim trudnicama.

Liječnik mi je taj dan napravio ultrazvuk. Ni vojske ni Azova, kako su kasnije rekli ruski mediji, nije bilo. Samo golem broj trudnica, novorođenčadi, puno medicinskog osoblja. Doktori su operaciju zakazali za sutra

i htjeli me prvo ostaviti u bolnici, ali onda su razmislili i pustili me kući. Rekli su da dođem sutra. Ali sutra, 9. ožujka, tamo nisam otišla. Ruska avijacija na rodilište je bacila aviobombu. Mogla sam biti tamo, pravo je čudo da sam ostala kod kuće. Nikad nisam operirana, bolovi su ostali.

Tražili smo priliku za evakuaciju. Pokušali smo otići do Antonovih roditelja – imali su auto – ali nismo mogli uspostaviti vezu. Odmakli smo nekoliko metara od kuće kad su ponovo počele eksplozije. Odjednom smo vidjeli da kuća gori. Požar! Zamolila sam Antona da se vrati. Kad vidite kako je pola kuća u ulici u ruševinama, kako su dupkom pune od bombardiranja, kada vidite požare koje nitko ne gasi, tada vas uhvati osjećaj beznađa. Nema se kamo otići. A ne znaš hoće li te pogoditi iduća ruska granata ili ćeš imati vremena pa izbjeći, ostati živ.

Znam da Rusi ciljaju upravo na mjesta na kojima ima ljudi. Nekad smo imali tehničko državno sveučilište* koje je u podrumu imalo sklonište. Bombardirano je. Rusi su znali gdje su skloništa i svejedno tamo ciljali. Sigurna sam da je to genocid. Spremna sam vrisnuti u lice ljudima iz drugih zemalja. Europljani bi trebali znati da ovo nije rat, Rusi ne gađaju vojne ciljeve, oni gađaju tamo gdje su civili, dobrovoljci. Kako to drukčije nazvati ako ne genocidom?

Ulice iz horora: leševi posvuda

Nedaleko od naše kuće bilo je kazalište*. U mirnodopsko vrijeme do tamo treba pet minuta, u ratu 30. Jer bombardiranja ne prestaju. Otišli smo tamo po injekciju analgetika. To mi je nakratko ublažilo bolove. U kazalištu su bili smješteni liječnici i medicinske sestre i primali su pacijente. Općenito, u podrumu kazališta skrivao se golem broj ljudi, ali ne i vojska: bilo je mnogo žena s djecom, staraca, majki s novorođenčadi, volontera. Mislim da gotovo nitko od njih više nije živ...

Tamo smo upoznali volontera Dimu. Bio je nevjerojatna podrška i pomoć. Čak nam je dao neke kolačiće. Ne možete ni zamisliti kakvo je to blago kad je u gradu rat i glad, ti obični kolačići. U tom su mi trenutku na oči došle suze. U okupaciji se vrijednosti mijenjaju, dobivate pet centimetara oklopa, ali iznutra ste nježni i ljubazni kao i prije.

U kazalištu smo učili o evakuaciji. Nadala sam se da će nas volonteri uspjeti izvesti ili da će se organizirati službena evakuacija. Bilo mi je sve gore i trebala sam hitnu operaciju. Bila sam naivna, iz Mariupolja nije bilo evakuacija, a ljude su jednostavno strijeljali na cesti u automobilima. Ali tada sam željela vjerovati da postoji šansa za spas. Uzalud...

Ne da je bilo nemoguće otići, bilo je nemoguće kretati se gradom. Hodate pod granatiranjem, eksplozijama, ceste su zasute krhotinama raketa, materijalom od bombardiranih kuća, drvećem, žicama. Sve spaljeno i napušteno. Ulice su kao u horor-filmovima: leševi su posvuda, neki su prekriveni vrećama, neki dekama.

Zadnji pogled u tanjur

Dana 15. ožujka pokušala sam otići do sestre, dugo nismo čuli što se događa s njom i nećakom. Tog dana bilo je mnogo aviona, Rusi su aktivno bombardirali, pojavilo se mnogo novih leševa na ulicama. Putem smo sreli bračni par koji je izašao u svoje dvorište. Pitali su kamo idemo. Rusi su već bili zauzeli dio grada. Gledali su nas kao da smo samoubojice. Onda su kazali: 'Uzmite barem ovo' i pružili mi vatu i zavoj. Trebala su nam samo dva zaustavljanja. Uzeli smo. Ali se oni nisu stigli vratiti. Zato što bombe eksplodiraju tako blizu, kao da ste u kompjuterskoj igrici. Bila je to užasna stvarnost. Tada još nismo znali da će mi vrlo brzo ta vata i zavoj biti vrlo korisni.

Iako smo živjeli u skloništu, odlazili smo u stan pripremati hranu, na balkonu. Zadnje čega se sjećam je pogled u tanjur i nešto vatreno crveno ispred prozora... Probudila sam se u hodniku, Anton me tamo odgurao. Iz hodnika smo imali pogled na dnevni boravak. Vidjela sam kako su prozori i balkonska vrata uletjeli usred stana... Ispostavilo se da je haubica pogodila susjednu kuću, a eksploziv je otišao u naš stan. Ostali smo bez posljednjeg obroka koji je spremljen čekao na balkonu.

Šišli smo u sklonište, a tamo je već sve bilo puno krvavih ljudi

U kuhinji smo imali lončanicu. Prije eksplozije pala je Antonu na glavu. Shvatio je da postoji udarni val. Dobro je reagirao. I uspio me izgurati u hodnik. Da to nije učinio, eksplozija bi nas zatrpala baš tu u kuhinji.

Prozori su bili razbijeni. Zapravo, kuhinje gotovo da i nema.

Sva je sreća da je maca Šuša sjedila baš na ulaznim vratima. Inače bih pojurila u stan za njom, ne bih je ostavila! Bila je naša radost u ratu, strašno smo je zavoljeli i uvijek vodili sa sobom. Zgrabili smo mače i spustili se u sklonište, u podrum. Tamo je bilo mnogo ranjenih. Susjedi su ih previjali. Dobro su nam došli i naši zavoji i vata...

Anton je otrčao na kat kako bi pomogao ljudima da izađu iz stanova. Kod neke 90-godišnjakinje sa slomljenim kukom zaglavila su se vrata. U drugim stanovima je bilo obrnuto – vrata su bila izbijena i trebalo je raščistiti prostor da bi se moglo proći. Teško je kretati se u ruševnoj kući. Strašno sam se bojala za Antona jer dok je bio gore, svaki čas mogla je doletjeti sljedeća granata. Nisam izdržala, rekla sam da treba svim silama evakuirati grad. Štoviše, nismo imali hrane – zadnju smo bili držali na balkonu. I sljedeće jutro, 16. ožujka, spakirali smo par stvari u ruksak, putovnice, mačku i otišli u kazalište...

Zračna bomba u kazalištu

U blizini kazališta često su se skupljale samoorganizirane kolone automobila onih koji su odlučili riskirati i evakuirati ljude iz grada. Nismo znali hoće li nas pustiti, hoćemo li proći ili ćemo biti strijeljani, kao mnogi koji su pokušali prije nas. Ali bili smo spremni učiniti sve da napustimo ovaj pakao. Nismo znali hoće li nas auto povesti, ali smo u tom trenutku pomislili: bolje biti strijeljan nego sjediti u opkoljenom gradu gdje nema hrane, vode, struje, plina. A stan više nije utočište jer bez prozora, kuhinje i balkona hladnoća je strašna. Neka, bolje je biti upucan u tuđem automobilu nego ostati i umirati polako.

Na ulazu u kazalište vidjeli smo automobile, zatitrala je nada da ćemo uspjeti izaći iz grada. Ali trbuh me divljački bolio i Anton me poslao u kazalište da mi liječnik ubrizga injekciju protiv bolova. I otišao nam tražiti auto. Uzela sam mačku i ušla. U kazalištu me prepoznao volonter Dima. Uspješno su mi pronašli liječnika, dali mi injekciju. Ali liječnik je rekao da mi je hitno potrebna operacija. U drugom mariupoljskom okrugu ostala je samo jedna bolnica koja je primala pacijentice s takvim problemima.

Suze su mi navrle na oči – ako odemo tamo i operiraju me, nekoliko se dana neću moći ni prevrnuti na bok. Već sam bila na takvoj operaciji i znam kakve su posljedice. A ako morate trčati, onda je to moje stanje očita smrt. Odbila sam. Liječnici su inzistirali, tvrdili da je opasno. Rekla sam da hoću. Ali ovdje se sve odlučilo samo od sebe.

Sjedim kao i inače u dramskom kazalištu i čekam Antona. A njega nema i nema. Unervozila sam se i krenula ga tražiti. Izađem na ulicu i čujem avion. Svi viču: 'Natrag u kazalište! Pokrijte glave!' Znamo taj zvuk, znači da će bombardiranje početi sada. Otrčala sam u kazalište, vratila se na svoje mjesto. Tamo je bio volonter Dima, počeo me uvjeravati: 'Daj mi mačku i samo diši.' I to je bio kobni trenutak.

Mačka mi se istrгла iz ruku i pobjegla. Jurim za njom u drugu sobu, u treću... I to je zadnje čega se sjećam. Probudila sam se nakon dan i pol. A onda sam od Antona saznala što se dogodilo.

Svuda oko mene bili su ljudi s odsječenim rukama i nogama

Ruska je vojska na kazalište bacila avionsku bombu. Anton je bio na ulici i sve vidio. Čudom je uspio preživjeti. Odjurio je u kazalište za mnom – na mjesto gdje sam obično. Tamo su svi bili mrtvi. Zračna bomba pogodila je točno tamo gdje sam inače sjedila. Ali nisam bila među mrtvima. Anton me tražio, posvuda su ležali ljudi s odsječenim rukama i nogama. Mnogi su jaukali, mnogi nisu razumjeli što se dogodilo, sve je bilo u krvi, u ruševinama. Teško je nekoga pronaći u takvom kaosu.

Anton je prolazio pokraj nekoga i čuo jecaj, instinktivno je počeo micati blokadu, a onda prepoznao moj glas! Prekrio me ormar, kamenje i krhotine. Ali sam ostala živa. Lice mi je bilo potpuno ljubičasto, ruka i rebra slomljeni. Eksplozija mi je izbila sve zube. Dio zuba ostao mi je u ustima – zabili su se u desni. Kasnije se pokazalo da imam 90 posto deformacije čeljusne kosti. A nekad sam imala savršeno bijele ravne zube. Jako sam ih voljela.

Bila sam u kožuhu, ali iz nekog razloga potpuno mokra, kao da sam izvađena iz rijeke, a ne ispod ruševina. Očito se nešto događa s tijelom u trenutku stresa. Anton nije znao što se sa mnom događa, je li me moguće pomaknuti. Ali izbora nije bilo. Sljedeći avion mogao bi napasti svakog trenutka. Zgrabio me i nosio. Ne

sjećam se mnogo, samo kako jezikom prelazim preko zuba, ali njih više nema. Kao dijete sam sanjala takav san. Ali sam shvatila da ne spavam. Počele su eksplozije, a Anton me na rukama iznio iz kazališne dvorane i pod vatrom me odvuкао u sklonište blizu kuće. Kasnije je rekao da je dobro što sam bila u nesvijesti. Jer nisam vidjela što je taj dan ostalo od ljudi u tom kazalištu. Usput, nije vidio tijelo volontera Dime. Želim vjerovati da je još živ. I moj mačić Šuša je poginuo. Da ta mala topla grudica nije pobjegla iz mojih ruku i otrčala u dubinu kazališta, umrla bih. Životinje u naše živote ne ulaze tek tako – pokazalo se da je ova bila moja spasiteljica.

Evakuacija

U skloništu je bila susjeda oftalmologinja koja je znala davati injekcije. Ubrizgala mi je nešto protiv bolova, ne sjećam se dana kasnije. Kad sam malo došla sebi, susjed koji je imao automobil obećao je da će nas odvesti iz grada. Prije se bojao, ali kad me vidio, odlučio je. Bilo mu je žao jer bez medicinske pomoći ne bih dugo izdržala, umrla bih. Ukrcao nas je u auto i odvezao u Manguš** – selo u blizini Mariupolja.

Na putu je bilo mnogo automobila i civila ubijenih iz vatrenog oružja. Obični ljudi. Obitelji s djecom, svi mrtvi, ubijeni ravno u autima. Bilo je puno tih automobila. Vidjela sam to svojim očima, da poslije ne biste rekli: 'Čitali smo vijesti' ili 'Trač'. Da, bilo je svega! Čitave obitelji ubijene su tek tako, pokušavajući se evakuirati.

Susjed nas je izveo pod granatiranjem, bombama, čudo je da smo preživjeli. Još ne znam kako je to uspio. Manguš su Rusi u to vrijeme već okupirali. Primljena sam u bolnicu. Da, mogli smo biti strijeljani, ali sve je ovisilo o volji vojnika. Imali smo sreće.

Bolnica u Mangušu je mala, a moje su se ozljede pokazale ozbiljnima. Nisu mi mogli pomoći pa su pozvali hitnu pomoć. Obećali su da će nas dovesti u Donjeck ili Berdjansk. Nadala sam se da će to biti Berdjansk jer se odande moglo u Ukrajinu. Ali onda smo odlučili otići u Donjeck. Rekli su i da ću ići bez Antona, ali sam odbila. Rekla sam da ću radije umrijeti ovdje, ali se od njega neću rastati. Začudo, i njega su smjestili u kola hitne i otišli smo u DNR***

Donjecka narodna republika

Nekad lijepi grad Donjeck sada je prljav i napušten, poput psa beskućnika. Ali prije nego što ga je Rusija došla 'spasiti' 2014. godine, bio je jedan od najljepših gradova u Ukrajini. Sjećam se zadivljujućeg stadiona Donbass Arena****, parkova, sveučilišta, kako je održano prvenstvo Euro 2012. Bio je to kul grad! A sada kao da je vrijeme stalo u 2014.: prljave ulice, napušteni parkovi.

U bolnici u Donjecku su me malo oporavili, izvadili mi zube koji su bili zapeli za desni, pokušali mi namjestiti ruku. Išli smo u šetnju, ali to je bilo strašno. Ljude su hvatali na ulicama. Vidjeli smo kako su momka zaustavili nepoznati ljudi u automobilu i nasilno ga odveli. Anton i ja tada smo se uspjeli sakriti. Ispostavilo se da su ne samo muškarce, nego i žene odvodili s ulica, u nepoznato. Muškarce odvođe čak i iz bolnica. Neka žena je optužena da je pomagala azovcima. Rusi neselektivno sumnjiče sve, ne trebaju im dokazi.

Zamolila sam liječnicu da nas pusti što prije, pomogla je, napisala nam nalaze. Išli smo u Rostov jer je evakuacija bila moguća samo preko Rusije, iz Donjecka nema drugog puta. Na kontrolnom punktu provjerili su nam putovnice, vidjeli su da Anton ima ukrajinsku i dozvolu boravka u Mariupolju i rekli: 'Ajmo van!' Anton je pitao vojnike treba li uzeti papire jer smo u bolnici, a oni su odgovorili: 'Ionako vam neće pomoći.' Srce mi se spustilo u pete...

Kontrolni punkt preko granice je - šuma i štand. I to je sve. Molila sam se dok su Antona ispitivali, nije ga bilo oko sat vremena. Ali vratio se živ i zdrav. Otišli smo do granice s Rusijom, gdje smo bili od sedam navečer do pet ujutro. Prošli smo kroz to vrlo teško: sa svlačenjem, ispitivanjima, traženjem tetovaža. Tu je bio i filtracijski logor kroz koji su nas htjeli provesti. Morali smo se prijaviti na liste. Na sreću, to smo izbjegli – uzeli smo taksu i odvezli se u Rostov. Tamo nas je čekao vlak, karte je unaprijed rezervirao moj otac, koji od prije rata živi u Rusiji. Ali najgore je što su nam na tom punktu zaboravili udariti pečat u migracijsku karticu. Primijetili smo to tek u vlaku. Bio je to kobni trenutak, koji je odigrao važnu ulogu u budućnosti.

Za Ruse je Ukrajinac nacist ako govori ukrajinski!

U Rusiji nisam dugo ostala u lokalnoj bolnici, trebala sam riješiti problem sa zubima koje je izbila eksplozija. Naišla sam na dobre liječnike, čak su mi dali 50 posto popusta na zube. A onda je naš put išao u Sankt Peterburg pa odatle avionom za Estoniju. Ali sudbina nije htjela da sjednemo u avion. Ukrajince jednostavno ne puštaju redovnim prolazom. Odvođe ih u posebnu prostoriju u kojoj ih drže 10 sati, ispituju. Postalo je još gore. Možda smo izbjegli filtracijske logore, ali smo prošli kroz ruski zatvor.

Službeni razlog pritvaranja je nepostojanje pečata u migracijskim karticama. Uzeli su nam otiske prstiju i skinuli do gaća, ali to je bio tek početak. Stigli su iz FSS-a (Federalna služba sigurnosti), a onda su ispitivanja postala drugačija: s prijetnjama, optužbama, uvredama. Razdvojili su nas u različite prostorije i počeli raditi psihološki pritisak na nas. Vikali su na mene, tražili da potvrdim da je moj dečko služio u pukovnici Azov. Tjerali su nas da kažemo tko je zapovjednik, a onda bi nas puštali. Ispitivali su moju cijelu biografiju, od kolijevke, pregledavali sadržaj telefona, tvrdili da Anton i ja nismo u vezi, tražili da im dokažem da jesmo fotografijama s potvrdom datuma.

Anton su prijetili da će ga odvesti u šumu jer je nacist i azovac, navodno su mu pronašli osobnu iskaznicu. Da će ga odvesti u DNR i da će biti suđen jer su otkriveni njegovi zločini protiv Rusije. Ako u telefonu pronađu dopisivanje na ukrajinskom i fotografiju sa zastavom, da je onda to – to, fašist si i bit ćeš zatvoren na 10 godina. Zamislite, za Ruse je Ukrajinac nacist ako govori svoj materinski ukrajinski jezik!

Anton nije imao telefon, ali su rusi rekli da ga je namjerno bacio. A to što su sve naše stvari bombardirane iz njihovog 'ruskog svijeta' u Mariupolju pa smo otišli samo s jednim telefonom za dvoje i dokumentima, to su sitnice. Nakon gotovo cjelodnevnog psihičkog maltretiranja pustili su me navodno dokazavši da sam bila na granici. Uostalom, sve je počelo s tim prokletim pečatima u migracijskim karticama. Mogla sam prijeći granicu s Estonijom, ali Anton je zadržan. Naravno da ga ne bih ostavila. I naše avionske karte, koje su pomogli kupiti volonteri, sada su bile nevažeće.

Anton je tražio odvjetnika, ali mu ga nisu dali, čime su prekršena njegova ljudska prava. Rusi su vikali da će nas deportirati. Rekla sam da su nas dužni poslati u Ukrajinu, ali prijetili su samo deportacijom u DNR. Antona su strpali u auto i odveli na sud, a ja sam uhvatila taksi i krenula za njima. Na sreću, priveden je u policijsku postaju. Sud je zakazan za dva dana. Za što mu sude, nisu rekli.

Vidim njegov potpis i znam da je još živ

Kontaktirala sam volontere, pomogli su mi pronaći odvjetnike i unajmiti mjesto u hostelu. U Rusiji je ostalo vrlo malo adekvatnih ljudi. Jako se boje jer će za svaki prosvjed protiv rata ili pomoć Ukrajinu biti zatvoreni na 10 godina. Stoga neću iznositi detalje, ali da, ima volontera i jako sam im zahvalna na pomoći.

Nisam jela tri dana, od trenutka uhićenja do dana suđenja. Nisu me pustili na sud. Odvjetnik je izašao i rekao da je Anton dobio šest dana jer se navodno potukao s carinikom na granici. Ali nitko ne može jamčiti da pritvor nakon toga neće biti produljen. I onda opet pa opet... Često to rade. Pritvor se može produljiti pet puta. Šest dana bila sam u agoniji. Počela sam pušiti, svako-malo pogledala bih na sat i pomislila: 'Dvije minute sam bliže tome da puste Antona.'

Slala sam mu pakete. Hranu i knjige na čijim sam stranicama ispisivala svoje poruke iako je to zabranjeno. I čekala Antonov potpis. Na izjavi koju ispunjavate pri predaji paketa potpisujete se. Ta izjava ima i prazno polje. Tko je paket – primio. Zbog tog Antonovog potpisa svaki dan sam mu nosila pakete. Vidim ga u stupcu 'Primljeno' i znam da je živ. Njegov je potpis je bio naša veza jer mi nisu davali nikakve podatke o zatvoreniku. Anton nije imao telefon, nisu mu dali da se javi. Samo po potpisu znala sam da nije odveden negdje u DNR, da nije ubijen, da je tamo, iza ovih zidova. Pisala sam mu pisma svaki dan i nadala se da će izaći i pročitati ih. Tako je prošlo šest dana. Ubijala sam vrijeme najbolje što sam mogla. A ono se vuklo sporije nego u Mariupolju.

Da nije bilo pomoći odvjetnika i volontera, ne znam koliko bi Anton morao sjediti u ruskom zatvoru. Ali su ga pustili! Jedva da sam išta jela – čekala sam zamišljajući naš susret. Tako sam se bojala da će ga zatvor slomiti. A on je uvijek bio optimist, uvijek veseo, snažan, govorio je glasno, šalio se. Bojala sam se da ću ugledati drugog Antona, tmurnog, pognutog, klonulog. I tako smo s odvjetnicima stigli u zatvor. Zatrčala

sam se prema Antonu, a on me zagrlio i počeo se šaliti. Tada sam shvatila da ga nisu slomili, da je to i dalje moj Anton. Ipak, tu nije bio kraj priče. Morali smo pobjeći iz Rusije...

Propaganda je najmoćnije oružje Rusije

Ne znam kako ruska vlada to radi, ali ljudima izjeda mozak propagandom. Jučer je bio normalan čovjek, a danas je kao hipnotiziran. S roditeljima jedva komuniciram. U Rusiju su otišli 2015. godine. Toliko im je ispran mozak da cijelu Ukrajinu smatraju nacistima. Sredinom veljače htjela sam otići u Užgorod jer se pričalo o ratu, a Mariupolj je pogranični grad, odnosno nesigurna zona. Roditelji su vikali u slušalicu: 'Kamo ćeš? Ima li nacista u Užgorodu? Tamo će te strijeljati.' A 24. veljače su mi objavili: 'Rusija je učinila pravu stvar što je započela rat. Ne bojte se, pucat će samo na vojne ciljeve, ostanite kod kuće.' Prije toga smo imali dobar odnos.

Vidite, propaganda je rusko najmoćnije oružje. Ne nuklearno, ne vatreno oružje, nego propaganda! Vidjela sam te ljude s kojima su ruski mediji očito nešto učinili. Ti ljudi govore tako strašne stvari! I to ne zato što su prisiljeni tako govoriti, nego zato što stvarno tako misle. Iako su prije par mjeseci mislili drugačije. Ruska propaganda je podcijenjena, a toliko je strašna da mi se čini kako samo netko tko je bio u Rusiji, poput Antona i mene, može razumjeti njezine stravične razmjere, pretvaranja ljudi u zombije.

Bila sam u tom kazalištu, sve sam vidjela svojim očima. Čula sam zvuk aviona, znam da je na nas bačena aviobomba. U Donjecku mi je u bolnici prišao novinar i rekao: 'Znam, u kazalištu su bili azovci, a vi ste bili taoci. Samo se bojiš govoriti', 'Poniženi ste jer ste govorili ruski'. Znae, najvjerojatnije je to što sam cijeli život bez ikakvih problema u Ukrajini govorila ruski. Uostalom, bilo je djece i žena u tom kazalištu... Ali to ruske novinare nije briga, oni će i dalje pisati svoje: bojiš se, u zrak su te digli azovci...

Liječnik iz Donjecka u svojim izvješćima nije pisao o uzroku mojih ozljeda, o zračnom napadu. Žena u bolnici mi je rekla: 'Uskoro ćemo osloboditi Mariupolj od nacista.' Odgovorila sam joj: 'Nije bilo nacista! I vi biste normalno živjeli u Donjecku da nije došao ruski svijet.' Što reći takvima? Kako komunicirati s njima? Ja ne znam. Imaju staklene izbezumljene oči.

U bolnici u Rostovu su me, vidjevši ozljede, pitali: 'Jeste li imali nesreću?' Odgovorila sam: 'Ne, Mariupolj.' A oni meni na to: 'Pa nije to Rusija učinila. Ona to ne može. Rusija gađa samo vojne ciljeve.' Jedna žena je čak rekla: 'Pa, uskoro će Kijev i Černigov biti kao Mariupolj.' I stvarno uživaju u ratu. Raduju se što Ukrajince ubijaju. Kao da je cijeli ruski narod začaran čarobnim štapićem.

Često sanjam Mariupolj. Jako mi nedostaje. Sanjam o povratku u grad kakav je bio prije 24. veljače 2022. Dio mene odbija vjerovati da je to nemoguće.

Oslobođenje

Nakon zatvora prenoćili smo u motelu, a sljedećeg jutra volonter nas je odveo do granice. Drugi put smo je pokušali prijeći da bismo se oslobodili. Brzo su me pustili, ali ovaj put mi nisu dali da čekam Antona, nego su me odmah poslali preko. Ostavila sam mu sve: telefon, karticu, odvjetnikov broj. Čekala sam dva, tri sata. Nisam skrenula pogled, nisam se ni pomaknula, kao da i ne dišem. I onda sam ugledala njegove crvene tenisice, jaknu, siluetu. I zavikala duž cijele estonske granice: 'Hvala Bogu!'

Završili smo u Estoniji, a potom u Hrvatskoj. Sada obnavljam fizičko i psihičko zdravlje. Anton i ja prošli smo glad, granatiranja i bombardiranja, ali glavno je da smo sigurni. Obavijestili su nas da nam je stan u Mariupolju izgorio, da od njega nije ostalo ništa. Nemamo se kamo vratiti. Da smo tamo, gorjeli bismo u njemu. Mnogi ljudi u Mariupolju živi su spaljeni jer nisu imali izlaza, nitko vas ne spašava. Zato je sve što nam se dogodilo vjerojatno dobro. Jer smo živi i jer smo zajedno.

Europska unija uzalud vjeruje da ih se rat u Ukrajini ne tiče. Ukrajinici su tražili da se zatvori nebo, molili, išli na demonstracije na najveće trgove u Europi, ali nisu nas podržali. A sada je prekasno. Prekasno je za Mariupolj. Da se nebo tada zatvorilo, ne bi bilo toliko žrtava, ne bi bilo kazališta, ljudi s otkinutim dijelovima tijela, ne bi bilo toliko mrtve djece. Europa mora znati da se događa strašan genocid. A Ukrajina je Rusiji samo lagani zalogaj prije glavne večere."

*Akademska donječko dramsko kazalište – kazalište u Mariupolu (Ukrajina), zgrada kazališta sagrađena je 1960. godine i nalazila se uz gradski trg. Dana 16. ožujka 2022. kazalište uništeno u zračnom napadu tijekom ruske invazije na Ukrajinu.

**Manguš — gradsko naselje udaljeno 15 kilometara od Mariupolja (Ukrajina). U ožujku 2022. okupirala ga je ruska vojska.

***DNR - Donjecka narodna republika, koja se nalazi na istoku Ukrajine. Nakon invazije ruskih trupa 2014. godine na teritorij Ukrajine i zauzimanja Regionalne državne uprave Donjecka, održan je referendum o samoizjašnjavanju koji nije priznat na međunarodnoj razini.

****Donbass Arena — moderan nogometni stadion u Donjecku, sagrađen 2009. godine za 400 milijuna američkih dolara.

Tekst je nastao u okviru Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama koji provodi Agencija za elektroničke medije.

Prekrio me ormar, kamenje i krhotine. Ali sam ostala živa. Lice mi je bilo potpuno ljubičasto, ruka i rebra slomljena. Eksplozija mi je izbila sve zube. Dio zuba ostao mi je u ustima – zabili su se u desni. Kasnije se pokazalo da imam 90 posto deformacije čeljusne kosti

Foto: Ma.

Foto: Ma.

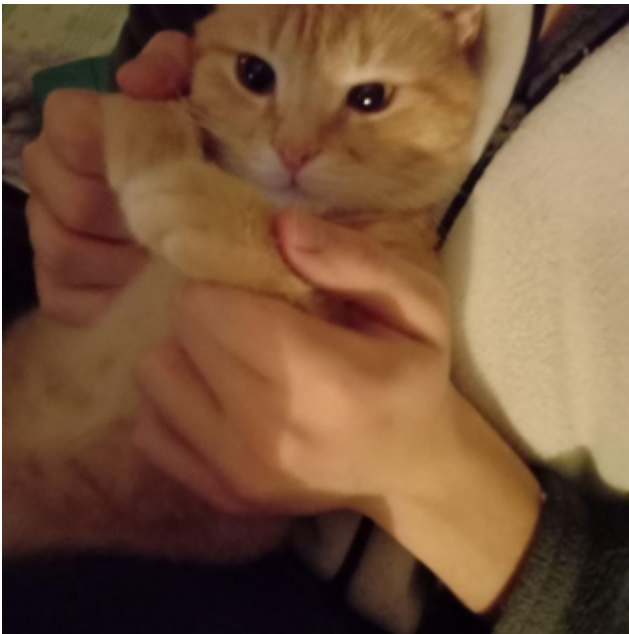
Kuhali smo na otvorenoj vatri, a bilo je strašno opasno. Tako je moj blizak prijatelj poginuo – kuhao je u dvorištu, počelo je bombardiranje, a njega su ubili geleri. Toliko je ljudi umrlo u svojim dvorištima dok su kuhali. Nemate vremena za bijeg, sustigne vas fragment rakete

Foto: Ma.

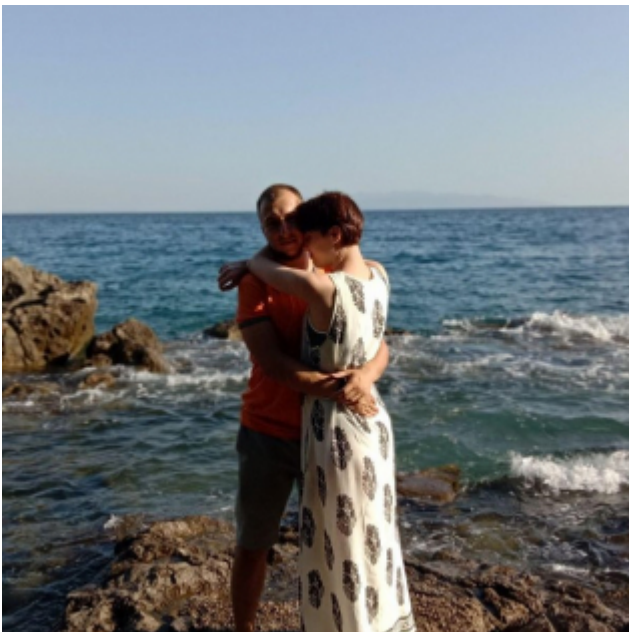

Iako smo živjeli u skloništu, odlazili smo u stan pripremati hranu, na balkonu. Zadnje čega se sjećam je pogled u tanjur i nešto vatreno crveno ispred prozora

Foto: Ma.

I moj mačić Šuša je poginuo. Da ta mala topla grudica nije pobjegla iz mojih ruku i otrčala u dubinu kazališta, umrla bih. Životinje u naše živote ne ulaze tek tako – pokazalo se da je ova bila moja spasiteljica
Foto: Ma.

Zamislite da 24 godine živite sretno. I onda, kao da je došlo do zamjene stvarnosti, kvara u sustavu. Izlazite iz kuće, hodate ulicom i čujete eksplozije bombi. I vidite mrtva tijela kako leže na pločnicima. Moj mozak isprva nije shvaćao... A upravo se to dogodilo s mojim gradom u koji je ušao "ruski svijet"

Foto: Ma.

[Makni Forum u zajednici](#) 3106 čitanja

Impressum

Forum.tm | Nakladnik: neprofitna udruga Dom kulture Zagreb | Adresa: Nova cesta 115, 10000 Zagreb | email: domkulturezagreb@gmail.com | Uredništvo: Dom kulture Zagreb

TKO? Neprofitna udruga Dom kulture **ŠTO?** Forum.tm, prostor za slobodne ljude i one koji to žele postati **KADA?** Jučer, danas, sutra **GDJE?** www.forum.tm **ZAŠTO?** Da bi stvari bile jasnije

[Veronika Rešković](#) dobitnica je nagrade "Marija Jurić Zagorka" za internetsko novinarstvo u 2014. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo, za seriju tekstova objavljenih na Forum.tm-u.

Oleg Maštruko dobitnik je nagrade "SAP Božo Težak" za najbolji tekst s područja informatike i komunikacija u 2014. godini. Tekst "[Od Milanovićevih sastanaka po SAD-u korist bi možda mogle imati isključivo tvrtke koje posluju s državom](#)" objavljen je na Forum.tm-u.

Portal Forum.tm financijski podupire [Agencija za elektroničke medije](#)

